

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวางแผนเป็นความพยายามขององค์กรและหน่วยงาน ในการที่จะกำหนดสิ่งที่จะต้องปฏิบัติจัดทำในอนาคต เพื่อตอบสนองภาระกิจ ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการให้ได้ผลดีที่สุดเหมาะสมที่สุดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้ความจำกัดของทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในอนาคตโดยมุ่งความสำเร็จและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญ สิ่งที่กำหนดไว้ว่าจะปฏิบัติจัดทำนั้น ได้ผ่านการไตร่ตรองพิจารณากันอย่างรอบคอบถึงความเป็นมาในอดีตสภาพปัจจุบัน ปัญหาศักยภาพและแนวโน้มต่างๆ ในอนาคตตลอดความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (อุทัย บุญประเสริฐ,2527)

การวางแผนมีความสำคัญต่อการบริหารงานทุกประเภท ถ้าขาดการวางแผนยากที่กิจกรรมทุกชนิดจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพในทิศทางที่ถูกต้อง ทำให้การปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนและขัดแย้งหมดสิ้นไป การวางแผนจึงเป็นตัวการที่จำเป็นอย่างหนึ่งของกระบวนการบริหาร (ปิญญู สาร,2519)

ปัจจุบันการวางแผนมีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารงาน โดยเฉพาะการวางแผนทางการศึกษายังมีความสำคัญและมีความจำเป็นมากขึ้น เพราะในสภาวะการณ์ที่ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนประชากรเพิ่มในอัตราสูง มีปัญหาทางเศรษฐกิจ งบประมาณและทรัพยากรที่จำกัด การที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามแผนการศึกษาแห่งชาติหรือเพื่อ ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาระดับสูงของชาติ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาระดับกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งจำเป็นจะต้อง กระทำกันอย่างรอบคอบรัดกุม กล่าวคือ จะต้องมีการวางแผนการศึกษา เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากร อย่างประหยัด ให้ได้ประโยชน์ตอบแทนมากที่สุด (พิสิษฐ์ ศิวาลัย,2525)

กล่าวโดยสรุปการวางแผนมีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหาร โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา และประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ขาดงบประมาณ ทรัพยากรมีจำนวนจำกัด การดำเนินงานทุกอย่างจะต้องกระทำกันอย่างรอบคอบรัดกุม คือมีการวางแผนดำเนินงานเพื่อให้ทรัพยากรอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น หน่วยงานบริหารการศึกษาแทบทุกระดับจึงจัดให้มีฝ่ายหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผน เช่น สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลก็มีกองแผนงานในวิทยาเขตก็มีฝ่ายวางแผนของวิทยาเขต หรือในระดับคณะก็มีงานนโยบายและแผนเป็นหน่วยงานวางแผนของคณะ

วิจิตร ศรีสอาน(2518) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่มีลักษณะสากลประมวลได้เป็น 3 ข้อ คือ

1) มุ่งบุกเบิก แสวงหา บำรุงรักษาและถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างสรรค์จริยคุณความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ

2) ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยถือว่าสถาบันฯ เป็นแหล่งวิทยาการขั้นสูงสาขาวิชาชีพที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเจริญของมนุษยชาติ

3) ทำนุบำรุง ส่งเสริม ศิลปและวัฒนธรรม

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จะต้องมึหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของการสอนการวิจัยการให้บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีหน่วยงานต่างๆ ในระดับคณะหรือวิทยาเขต หรือศูนย์เป็นฝ่ายดำเนินงานเพื่อให้ภารกิจแต่ละด้านบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือนโยบายที่กำหนดไว้

ลักษณะการวางแผนในอดีต จะเป็นไปใน 2 แนวทางใหญ่ๆ คือ

1) เป็นไปตามข้อกำหนดของระบบราชการ คือระบบราชการกำหนดให้ทำตามแบบฟอร์มหรือให้เป็นไปตาม Requirement ของหน่วยงานที่สำคัญ เช่นกระทรวงและสำนักงานประมาณ

2) เป็นไปตามบุคลิกลักษณะและพื้นฐานของตัวผู้บริหารเป็นสำคัญ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2526)

ปัญหาร่วมที่ผู้บริหารประสบ ก็คือ การขาดแคลนทรัพยากรด้านการเงินที่ลงทุน อันมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงาน และการขยายงานของคณะวิชาต่างๆ ในสถาบันให้ทันทั่วทั้งกับความต้องการทางด้านกำลังคน เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ความยากลำบากที่ตามมาอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้บริหารต้องเผชิญกับปัญหาว่าจะเลือกใช้ทรัพยากรอันจำกัดอย่างไรจึงจะมั่นใจได้ว่าก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทำให้นักวางแผนเปลี่ยนทิศทางการใหม่ โดยยึดหลักว่า หน่วยปฏิบัติงานซึ่งได้แก่คณะวิชา หรือแผนกวิชาต่างๆ น่าจะมีส่วนร่วมโดยตรงในการวางแผนด้วยซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นเจ้าของในแผนงาน พร้อมและเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม ทำให้โอกาสที่แผนจะสัมฤทธิ์ผลก็มีมากขึ้น (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, ม.ป.ป.)

จากการที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จัดการศึกษาทั้งในระดับประกาศนียบัตรและระดับปริญญาตรีประกอบด้วยคณะต่างๆ 10 คณะ สถาบันวิจัย 2 แห่ง และวิทยาเขตต่างๆ ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศอีก 31 วิทยาเขต ปัญหาเรื่องการบริหารและการวางแผนในการดำเนินงานให้สำเร็จ

สำเร็จลุล่วง ตามนโยบายและปรัชญาของสถาบันจึงยังคงมีอยู่ พอสรุปได้ ดังนี้ (รายงานประจำปี ร.ม. 2533)

1) ข้อมูลขาดความถูกต้อง(Accuracy) ขาดความเชื่อถือได้(Reliability) และ ขาดความเที่ยงตรง (Validity)

2) บุคลากรไม่ค่อยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผน

3) การประสานงานไม่ต่อเนื่อง ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

4) ปัญหาในการควบคุมกำกับติดตาม และประเมินผล ทำได้ยากและไม่ทั่วถึง

5) ขาดรูปแบบการวางแผนที่เป็นของสถาบัน

เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัจจุบัน ในการที่สถาบันฯได้รับงบประมาณอย่างจำกัด การปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น และงานการวางแผนจึงมีความสำคัญตามมาด้วย แม้ว่าการวางแผนจะมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการบริหารทั้งในระดับสถาบัน และระดับวิทยาเขต แต่การดำเนินงานที่ผ่านมายังประสบปัญหาอยู่มาก ปัญหาลักษณะหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ก็คือ ขาดรูปแบบระบบการวางแผนในระดับวิทยาเขตเด่นชัด คือในการะกัการวางแผนในแต่ละลักษณะ และ ขั้นตอนนั้น จะต้องมีการระบวการอะไรบ้าง ควรอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรใด มีปัญหาอุปสรรคซึ่งเป็นปัญหาร่วมของวิทยาเขตต่างๆอะไรบ้าง ผู้บริหารและผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนระดับวิทยาเขตมีความต้องการและ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผนอะไรบ้าง ซึ่งมีหลายอย่างที่ไม่สามารถรู้ได้จากการสังเกต หรือจากการศึกษาเอกสารที่มีอยู่ต้องอาศัยกระบวนการทางการวิจัย จึงจะรู้ถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการและข้อเสนอแนะที่แท้จริงหากศึกษาพบแล้วก็ควรสร้างรูปแบบกระบวนการวางแผน ที่จะช่วยให้การวางแผนและการบริหารของวิทยาเขตประสบผลสำเร็จตามภาระกิจมีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ให้ได้ประโยชน์ตอบแทนมากที่สุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ และจะได้เสนอรูปแบบและข้อเสนอแนะที่คาดว่าจะช่วยให้การวางแผนในระดับวิทยาเขตของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

## 1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับระบบการวางแผนในวิทยาเขตช่วงอุตสาหกรรมของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

### 1.1 ระดับความสำคัญและระดับการปฏิบัติ

1.2 รูปแบบการจัดองค์กรการวางแผน

1.3 ระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผน

1.4 โครงสร้างของแผน

2) เพื่อเสนอรูปแบบการวางแผนที่เหมาะสม

### 1.3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1. การที่ได้ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผนของวิทยาเขตในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จะได้แนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของหน่วยงานอย่างแท้จริง

1.3.2. จะได้รูปแบบระบบการวางแผนที่เหมาะสมใน ระดับวิทยาเขตของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

1.3.3. การวิจัยนี้จะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การวิจัยต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาระบบการวางแผน ระดับวิทยาเขตของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

### 1.4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับเฉพาะการวางแผนในวิทยาเขตช่างอุตสาหกรรม 8 แห่ง ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ได้แก่ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ วิทยาเขตภาคพายัพ วิทยาเขตตาก วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตภาคใต้ วิทยาเขตนนทบุรี และ วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา

### 1.5. คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1. วิทยาเขต หมายถึง วิทยาเขตช่างอุตสาหกรรม 8 วิทยาเขต

1.5.2. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการวิทยาเขต ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาเขตและหัวหน้าคณะวิชา

1.5.3. ผู้มีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง หัวหน้าแผนกวิชาและครูอาจารย์ในแผนกต่างๆ

1.5.4. รูปแบบการวางแผน หมายถึง แบบอย่างกิจกรรมต่าง ๆ การกำหนดหน่วยงานองค์กรวางแผน การกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานหรือองค์กร ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนหน้าที่รับผิดชอบของผู้มีส่วนร่วมในการวางแผน ขั้นตอนในการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติการติดตามควบคุมและประเมินผล การปรับปรุง หรือจัดทำแผนใหม่ ตลอดทั้งการรายงานผล

1.5.5. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีความรู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการวางแผนในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลประกอบด้วย รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและฝึกอบรม ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดีคณะวิศวกรรมเทคโนโลยี คณบดีคณะวิศวกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร ผู้อำนวยการกองแผนงาน ผู้อำนวยการวิทยาเขต ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบัณฑิตศึกษา และผู้ทางคุณวุฒิทางด้านการวางแผนจากหน่วยงานต่างๆ